

RAJAVALVONNAN VÄLIAIKAISESTA PALAUTTAMISESTA SISÄRAJOILLE TEHDYN PÄÄTÖKSEN MUUTTAMINEN JA PÄÄTÖKSEN VOIMASSAOLON JATKAMINEN

Tausta ja päätösehdotus

Valtioneuvosto teki 17.3.2020 päätöksen rajavaltvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille 19.3.–13.4.2020 koronaviruksen aiheuttamasta COVID-19-tartuntatautiepideemiasta Suomen sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvan vakavan uhan edellyttämien toimien vuoksi.

Päätöstä muutettiin 24.3.2020 tehdyllä päätöksellä 25.3.2020 alkaen vesiliikenteen rajanylityspaikkojen osalta. Päätöksen voimassaoloa jatkettiin 7.4.2020 tehdyllä päätöksellä 13.5.2020 asti.

Päätökseen tehtiin 7.5.2020 tehdyllä päätöksellä eräitä sisällöllisiä muutoksia 14.5.2020 alkaen, ja samalla päätöksen voimassaoloa jatkettiin 14.6.2020 asti.

Päätökseen tehtiin 20.5.2020 muutoksia vesiliikenteen rajanylityspaikkojen osalta 21.5.2020 alkaen.

COVID-19-tartuntatautiepideemia jatkuu edelleen, minkä vuoksi sisärajavaltvontaa olisi edelleen tarpeen jatkaa osittain 14.7.2020 asti. Päätöstä muutettaisiin kuitenkin niin, että sisärajavaltvonta poistuisi Suomen ja Norjan, Tanskan, Islannin, Viron, Latvian ja Liettuan välisestä liikenteestä sekä Schengen-maiden välisestä huvialusliikenteestä. Lisäksi kaikki lentokentät avattaisiin henkilöliikenteelle huomioiden sisärajaliiikennettä koskevat matkustusrajoitukset.

Päätöksen sisältö olisi 15.6.2020 alkaen seuraava:

Sisärajavaltvonta on palautettu koronaviruksen aiheuttamasta COVID-19-tartuntatautiepideemiasta Suomen sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvan vakavan uhan edellyttämien toimien vuoksi 14.7.2020 asti.

Sisärajavaltvonta on palautettu Suomen ja Ruotsin välisellä *maarajalla*,

lentoliikenteessä lukuun ottamatta Suomen ja Norjan, Tanskan, Islannin, Viron, Latvian ja Liettuan välistä liikennettä sekä

vesiliikenteessä lukuun ottamatta

- huvialusliikennettä ja
- Suomen ja Norjan, Tanskan, Islannin, Viron, Latvian ja Liettuan välistä säännöllistä lauttaliikennettä.

Henkilöliikenteelle tarkoitetuilla rajanylityspaikoilla on sallittua Suomessa tai muussa EU- tai Schengen-valtiossa asuvien paluuliikenne, työmatkaliikenne ja muu välttämätön liikenne.

Sisärajavälvonnan palauttaminen ei vaikuta perustuslain 9 §:ssä turvattuun liikkumisvapauteen, jonka mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan. Jokaisella on myös oikeus lähteä maasta, ellei hänen matkustusoikeuttaan ole matkustuskiellolla tai muutoin lakiperusteisesti rajoitettu.

Siltä osin kuin sisärajavälvonta on palautettu, sisärajan rajanylityspaikkoja ovat

Suomen ja Ruotsin välisellä maarajalla:

- Karesuvanto, Kolari, Muonio, Pello, Tornio ja Ylitornio: tavaraliikenne ja henkilöliikenne

lentoliikenteessä:

- Enontekiön, Helsinki-Malmin, Helsinki-Vantaan, Ivalon, Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kemi-Tornion, Kittilän, Kokkola-Pietarsaaren, Kuopion, Kuusamon, Lappeenrannan, Maarianhaminan, Mikkelin, Oulun, Porin, Rovaniemen, Savonlinnan, Seinäjoen, Tampere-Pirkkalan, Turun ja Vaasan lentoasemat: tavaraliikenne ja henkilöliikenne

vesiliikenteessä:

- Helsingin, Långnäsän, Maarianhaminan, Naantalin, Turun ja Vaasan satamat: tavaraliikenne ja henkilöliikenne
- Eckerön, Eurajoen, Färjsundetin, Förbyn, Haminan, Hangon, Haukiputaan, Inkoon, Kalajoen, Kaskisten, Kemin, Kemiön, Kirkkonummen, Kokkolan, Kotkan, Kristiinankaupungin, Lappeenrannan, Loviisan, Merikarvian, Nuijamaan, Oulun, Paraisten, Pernajan, Pietarsaaren, Pohjan, Porin, Porvoon, Raahen, Rauman, Salon, Sipoon, Taalintehtaan, Tammisaaren, Tornion ja Uudenkaupungin satamat: vain tavaraliikenne

Sisärajavälvonta voidaan kohdentaa sisäisen turvallisuuden viranomaisten ja terveydenhuoltoviranomaisten yhteisten uhka- ja riskiarvioiden perusteella valittuihin kohteisiin. Sisärajavälvonnan ensisijainen painopiste olisi maahantulotarkastuksissa.

Perustelut

Epidemiologisen tilanteen arviointi

Maailman terveysjärjestö WHO ja Euroopan tautien valvonnan ja ehkäisyn keskus ECDC ovat suosittaneet koronaviruspandemian (COVID-19) torjumiseksi tehtyjen rajoitustoimenpiteiden asteittaista ja huolelliseen seurantaan perustuvaa purkamista, mikäli maan epidemiologinen tilanne sen sallii. Saadun tiedon mukaan useat maat ovat laatineet suunnitelman rajoitustoimien purusta, mutta toimenpiteiden aikataulu vaihtelee, eikä jo tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksista ole vielä riittävää seurantatietoa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on antanut sisäministeriölle 1.6.2020 arvion COVID-19-tartuntatautilanteesta ja sen mahdollisesta kehittymisestä Suomen lähialueilla.

Epidemiologisen tilanteen kehittymiseen vaikuttavat olennaisesti eri maiden asettamat rajoitukset ja niiden mahdollinen poistaminen tai uudelleen asettaminen. Tilanteen ennustamista vaikeuttaa myös se, että eri maissa on hyvin erilaiset terveydenhuoltojärjestelmät sekä tartuntatautien seuranta- ja raportointijärjestelmät. Osassa maailman maista on suuria puutteita mahdollisuudessa hakeutua hoitoon ja saada varmennettu COVID-19-diagnoosi. Myös maiden kyvyssä suorittaa tartunnan jäljitystä ja katkaista tartuntaketjuja on isoja eroja. Raportoitu pieni määrä uusia koronata-pauksia voi kertoa maan epidemiologisesta tilanteesta, mutta se voi myös johtua vähäisestä testaamisesta ja puuttuvasta tartunnan jäljityksestä.

Siitä, kuinka suuri osa eri maiden väestöstä on jo sairastanut COVID-19-taudin, on tehty jo useissa maissa selvityksiä (seroloprevalenssitutkimukset). Tulokset vaihtelevat maittain johtuen ei-standardeista testeistä ja menetelmistä sekä tutkimusasetelmista. Yleiskuvana luotattavimmista selvityksistä kuitenkin on, että vain pieni osa väestöstä on sairastanut taudin kevään 2020 aikana.

Uusien COVID-19-tapausten määrä kasvaa edelleen. Pandemian painopiste on kuitenkin siirtynyt pois Euroopasta. EU:n, Euroopan talousalueen ja Ison-Britannian alueella epidemia todennäköisesti vaimenee seuraavien kahden kuukauden aikana. Toisaalta, koska valtaosa eri maiden väestöstä on edelleen taudille alttiita, epidemian uudelleen kiihtymisen riski on jatkossa huomattava. Myös rajoitustoimenpiteiden jatko sekä ihmisten käyttäytymisen ja sosiaalisten kontaktien määrän muutokset voivat merkittävästi vaikuttaa epidemiatilanteeseen. Toistaiseksi ei tiedetä, liittyykö koronapandemiaan vuodenaikavaihtelua.

Koronavirustilanne voi muuttua nopeasti Suomessa ja muissa maissa. Epidemiologista tilannetta tuleekin arvioida jatkuvasti ja varautua siihen, että nyt tehdyt johtopäätökset muuttuvat tulevaisuudessa.

Epidemiologinen tilanne Euroopan unionissa ja Suomen lähialueilla

Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta 1.6.2020 saadun tiedon mukaan uusien koronatapausten määrä EU:n, Euroopan talousalueen ja Ison-Britannian alueella on ollut laskussa jo huhtikuun alkupuolelta saakka. Eri maat ovat hieman eri tilanteessa, mutta sama laskusuunta on nähtävissä kaikissa maissa. Testausstrategiat kuitenkin vaihtelevat, joten väestömäärään suhteutettujen tapausmäärien vertailuun on suhtauduttava varauksella. WHO:n mukaan suurimmassa osassa alueen maita tapahtuu edelleen laajamittaista viruksen leviämistä. Vaikka epidemia on tällä erää selvästi vaimenemassa, uusia tapauksia löytynee kuitenkin eri maissa vielä pitkään. On mahdollista, että epidemia pysyy hyvin rajoittuneena Islannissa, Kroatiasa ja Sloveniasa.

Pohjoismaat

Ruotsissa väestöön suhteutettujen uusien tapausten määrä on viimeisen kuukauden aikana ollut selvästi suurempi kuin Suomessa, Norjassa ja Tanskassa, joissa kaikissa

uusien tapausten määrä päivää kohden on ollut samaa luokkaa ja laskussa. Islannissa on tehty hyvin laajamittaista väestön testaamista. Tapausmäärä on laskenut viimeisen kuukauden aikana lähelle nollaa.

Suomi ei käytännössä eroa uusien tartuntojen osalta Tanskasta tai Norjasta, ja epidemia näyttää etenevän kaikissa suunnilleen samaan tahtiin. Alueellisia eroja maiden sisällä on, mutta kaikissa sallitaan ihmisten liikkuminen maan sisällä, joten uusia tautitapauksia voi ilmaantua missä päin maata tahansa. Ruotsissa epidemia on kestänyt pisimpään Tukholman alueella, ja siellä on myös suurimmat tapausmäärät. Serologisten väestötutkimusten mukaan huhtikuun puolella välillä Tukholman alueella noin 7,5 % väestöstä oli sairastanut COVID-19-taudin. Tämä ei riitä laumasuojan syntyyn, joten epidemia todennäköisesti tulee jatkumaan Tukholman alueella vielä joitakin kuukausia hitaasti vaimentuen. Sama koskee todennäköisesti koko muuta Ruotsia. Alueellisia eroja maan sisällä kuitenkin on, ja esimerkiksi pohjoisessa Ruotsissa ilmaantuvuus on selvästi pienempi kuin Tukholman seudulla. Ruotsi on kuitenkin juuri laajentanut testauskriteerejään, minkä johdosta tapausmäärät ovat nousseet. Epidemia saattaa pahentua joissakin osissa maata samalla kun se kokonaisuutena kuitenkin vaimenee lähinnä Tukholman alueen tilanteen paranemisen seurauksena.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ovat katsooneet 5.6.2020 sisäministeriölle antamassaan arvioissa, että epidemiologisen tilanteen valossa ei ole perustetta poistaa sisärajalvontaa Suomen ja Ruotsin välisellä maarajalla eikä maiden välisessä säännöllisessä lauttaliikenteessä. Sen sijaan Suomen ja Norjan epidemiatilanne on samankaltainen, ja uusia tartuntoja molempien maiden pohjoisosissa on nykyisin hyvin vähän. Epidemiologisen tilanteen valossa rajaliikenne Suomen ja Norjan välisellä maarajalla olisi saadun näkemyksen mukaan mahdollista vapauttaa.

Baltian maat

Viron, Latvian ja Liettuan uusien koronatapausten määrissä ei ole havaittavissa selvää muutosta viimeisen kuukauden aikana. WHO arvioi tällä hetkellä maille eri luokittelun taudin leviämisen osalta: Virossa on tautikeskittymiä ja laajamittaista leviämistä, Latviassa on tautikeskittymiä ja Liettuassa laajamittaista leviämistä. Viimeisten viikkojen aikana Virossa on kuitenkin todettu väestöön suhteutettuna uusia tapauksia vähemmän kuin Suomessa. Epidemiatilanteen tulevaan kehitykseen liittyy samoja epävarmuustekijöitä kuin esimerkiksi Suomessa.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen 5.6.2020 antaman näkemyksen mukaan epidemiologiselta kannalta sisärajalvonnan lopettaminen säännöllisessä lauttaliikenteessä Viroon on perusteltavissa.

Lentoliikenne

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ovat 5.6.2020 antamassaan arvioissaan todenneet, että lentoliikenne on ollut keskeinen tekijä pandemian erittäin nopeassa leviämisessä maailmanlaajuisesti ja myös maasta toiseen. Päätokeksessä sisärajalvontaa kuitenkin poistettaisiin Suomen ja Norjan, Tanskan, Islannin, Viron, Latvian ja Liettuan välisestä lentoliikenteestä jäljempänä kuvatuin perus-

tein. Lisäksi kaikki lentokentät avattaisiin henkilöliikenteelle huomioiden sisärajalii-
kennettä koskevat matkustusrajoitukset.

Euroopan unionin suuntaviivat

Komissio on antanut COVID-19-tartuntatautiepidemiaan liittyen useita tiedonantoja ja suuntaviivoja, joilla pyritään varmistamaan EU:n sisämarkkinoiden toimivuus, rajoittamaan tilapäisesti tarpeetonta matkustamista ulkorajoilla ja tukemaan EU-kansalaisten paluuta kotimaahansa.

Työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevat, 30.3.2020 annetut suuntaviivat (C(2020) 2051 final) koskevat liikkumista Schengen-alueen sisällä. Komissio pitää tärkeänä, että tietyt työntekijäryhmät, kuten esimerkiksi rajatyöntekijät, lähetetyt työntekijät ja kausityöntekijät voivat edelleen liikkua vapaasti. Komission suositus koskee erityisesti tiettyjä ammattiryhmiä, jotka on lueteltu suuntaviivoissa. Esimerkkeinä voidaan mainita terveydenhuollon ammattilaiset, tietotekniikka-ammattilaiset, henkilöt, joiden työ liittyy kriittiseen infrastruktuuriin, kuljetustyöntekijät ja kalastajat. Henkilöihin voidaan kohdistaa terveystarkastuksia rajanylityshetkellä, mutta toimien pitäisi olla koordinoituja naapurimaiden kanssa siten, että yksi henkilö joutuu enintään kolmeen tarkastukseen päivässä.

Eurooppa-neuvoston ja komission puheenjohtajat julkaisivat 15.4.2020 yhteisen etenemissuunnitelman COVID-19-rajoitusten purkamiseksi. Rajaliikenteen rajoituksia suositellaan purkamaan vaiheittain ja hallitusti. Etenemissuunnitelman mukaisesti olisi otettava huomioon epidemiologiset kriteerit, terveydenhuoltojärjestelmien kapasiteetti ja riittävä seurantakapasiteetti. Ensimmäinen vaihe kattaisi sisärajavällyvönnön poistamisen koordinoitusti. Edellytyksenä olisi se, että epidemiatilanne on rajan molemmin puolin riittävän samankaltainen ja että lähikontakteja rajoittavia sääntöjä noudatetaan. Toimenpiteet suositellaan tehtävän tiiviissä yhteistyössä EU-naapurimaiden ja komission kanssa. Toisessa vaiheessa avattaisiin ulkorajat ja mahdollistettaisiin kolmansien maiden kansalaisten maahanpääsy. Jatkuvaa seurantaa olisi tarpeen jatkaa, ja ei-välttämätöntä matkustamista voitaisiin tarpeen tullen rajoittaa.

Komissio antoi 13.5.2020 tiedonannon "Vaiheittaiset ja koordinoituidet toimet vapaan liikkuvuuden palauttamiseksi ja sisärajaratkastusten poistamiseksi" (C(2020) 3250 final). Tiedonannossa todetaan muun muassa, että terveystilanteen vähitellen parantuuessa palataan henkilöiden rajoittamattomaan vapaaseen liikkuvuuteen Schengen-alueella. Henkilöiden vapaan liikkuvuuden palauttamisen ja sisärajaratkastusten poistamisen pitää olla vaiheittainen prosessi, jossa kansalaisten elämä ja terveys ovat ensiarvoisen tärkeitä. EU:n sisällä matkustusrajoitukset olisi poistettava ensin alueilta, joilla on vertailukelpoinen epidemiologinen tilanne ja joilla on riittävät valmiudet sairaaloiden, testauksen, seurannan ja jäljityksen suhteen. Komissio katsoo, että sisämarkkinoihin kohdistuvien rajoitusten on oltava tehokkaita ja oikeasuhteisia eivätkä ne saa ylittää sitä, mikä on tarpeen pandemian hillitsemiseksi ja kansanterveyden suojelemiseksi.

Komissio on antanut 11.6.2020 tiedonannon (COM(2020) 399 final), jossa suositetaan vahvasti sisärajoihin liittyvien kaikkien rajoitusten poistamista 15.6.2020 mennessä ja ulkorajaliikenteen matkustusrajoitusten poistoa koordinoitusti asteittain 1.7.2020 alkaen.

Eräiden muiden valtioiden toimenpiteitä

Alla olevat kuvaukset perustuvat 9.6.2020 käytössä olleisiin tietoihin.

Ruotsi

Ruotsi ei ole palauttanut sisäraja- ja valvontaa COVID-19-pandemian vuoksi, mutta jatkaa sisäraja- ja valvontaa terrorismiuhan perusteella.

Norja

Norjassa sisäraja- ja valvonta on palautettu tällä hetkellä 13.8.2020 asti. Matkustusrajoituksia on kuitenkin ryhdytty vähitellen purkamaan. Esimerkiksi työmatkaliikenne on sallittu kaikista Pohjoismaista 1.6.2020 alkaen. Norja ja Tanska ovat sopineet vapaa-ajan matkustuksen sallimisesta 15.6.2020 alkaen. Norjan hallitus päättää lähiviikkoina myös siitä, sallitaanko muiden Pohjoismaiden ja lähimaiden vapaa-ajan matkustus Norjaan tulevana kesänä.

Tanska

Tanskaan saavat matkustaa Tanskan kansalaiset, Tanskassa asuvat henkilöt, Tanskassa työskentelevät henkilöt, työkokouksiin osallistuvat henkilöt (mikäli kokousta ei ole mahdollista siirtää), tavarakuljetuksia tai palveluja tarjoavat henkilöt, Tanskan kansalaisten perheenjäsenet tai puoliset sekä Tanskassa opiskelevat henkilöt. Tanska on mahdollistanut maahanpääsyn myös joidenkin muiden pienempien erityisyyden nojalla.

Lisäksi henkilöt, joiden pysyvä asuinpaikka on Tanskassa, Suomessa, Islannissa, Norjassa, Ruotsissa tai Saksassa voivat matkustaa Tanskaan edellä mainittujen syiden lisäksi, mikäli he omistavat mökin Tanskassa, ovat parisuhteessa Tanskan kansalaisen tai Tanskassa asuvan henkilön kanssa tai heillä on isovanhemmat Tanskassa. He voivat matkustaa Tanskaan myös työhaastatteluun tai matkustaakseen Tanskan kautta vapaa-ajan asunnolle (esimerkiksi Ruotsiin tai Saksaan).

Vapaa-ajan matkustus Saksasta, Norjasta ja Islannista Tanskaan on sallittua 15.6.2020 alkaen, mikäli henkilöt majoittuvat muualla kuin Kööpenhaminassa ja mikäli vierailu kestää vähintään kuusi yötä. Vastaavasti Tanska ei enää suosittele välttämään ei-välttämätöntä matkustamista Saksaan, Norjaan ja Islantiin eikä vaadi karanteenia maista palattaessa, mikäli matkustajat pysyvät taajamien ulkopuolella (< 750 000 asukasta). Mikäli COVID-19-tilanne heikkenee kyseisissä maissa, maahan- tulo- ja rajoitukset voidaan ottaa uudestaan käyttöön ja matkustussuosituksia muuttaa. Muiden maiden osalta rajoitukset ovat tällä hetkellä voimassa 31.8.2020 asti. Ruotsin ja Suomen matkustusrajoituksista ja niiden poistamisesta ennen tätä keskustellaan. Ruotsin osalta on esillä myös mahdollisuus avata matkustamista ensin alueellisesti, esimerkiksi Juutinrauman alueella.

Baltian maat

Virossa ja Liettussa sisäraja- ja valvonta on Baltian maiden keskinäiset rajat pois lukien palautettu tällä hetkellä 16.6.2020 asti. Latviassa julistettu hätätila on päättynyt

9.6.2020. Latvian pääkaupungista Riiasta liikennöidään kesäkuussa Helsinki-Vantaan lentoasemalle.

Maat ovat vähitellen purkaneet rajoituksia. Baltian maiden välinen keskinäinen vapaa liikkuvuus palautettiin 15.5.2020 alkaen ilman karanteenivaatimusta (niin sanottu Baltian kupla). Baltian maat päättivät myös yhteisesti sallia vapaa-ajan matkustuksen 1.6.2020 alkaen 16 Schengen-valtiosta, Suomi mukaan lukien. Kahden viikon kotikaranteenia edellytetään edelleen eräistä Schengen-valtioista, muun muassa Ruotsista, saapuvilta. Koronatilannetta seurataan kuitenkin jatkuvasti ja listaan tehdään viikoittain päivityksiä.

Baltian maiden päätös maahantulon avaamisesta kaikelle liikenteelle perustuu laskennalliseen arvoon COVID-19-tapauksista viimeisen 14 vuorokauden aikana. Maahantulo ilman karanteenia sallitaan niiden valtioiden kansalaisille, joissa tapauksia on ollut 15 tai alle 100 000 asukasta kohden

Päätöksen voimassaolon jatkaminen

Valtioneuvosto teki 17.3.2020 rajavalvonnan väliaikaista palauttamista sisärajoille koskevan päätöksen Schengenin rajasäännöstön (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/399) 25 artiklan nojalla. Sisärajavallonta palautettiin ensi vaiheessa 26 vuorokauden ajaksi. Valtioneuvosto jatkoi 7.4.2020 tehdyllä päätöksellä sisärajavallontaa 30 vuorokautta ja 7.5.2020 tehdyllä päätöksellä 32 vuorokautta.

Schengenin rajasäännöstön 25 artiklan mukaan jäsenvaltio voi pidentää rajavalvontaa sisärajoillaan enintään 30 vuorokautta kerrallaan, jos yleiseen järjestykseen tai sisäiseen turvallisuuteen kohdistuva vakava uhka jatkuu jäsenvaltiossa pitempään. Lisäksi huomioon voidaan ottaa mahdolliset uudet tekijät. Komissio on katsonut, että sisäiseen turvallisuuteen kohdistuva uhka pitää tässä tilanteessa sisällään myös kansanterveyden (C(2020) 1753 final). Kokonaisjakso, jonka aikana rajavalvontaa on palautettuna sisärajoille, ei saa ylittää kuutta kuukautta. Sisärajoille väliaikaisesti palautettuna rajavalvonnan laajuus ja kesto eivät saa myöskään ylittää sitä, mikä on vaaran vakavuuden vuoksi ehdottoman välttämätöntä.

Edellä kuvatun Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arvion mukaan COVID-19-tartuntatauti-epidemia jatkuu edelleen. Suomen sisäiseen turvallisuuteen kohdistuu siten edelleen vakava uhka erityisesti kansanterveyden ja terveydenhuoltojärjestelmän kantokyvyn näkökulmasta. Sisärajavallontaa yhtenä tavoitteena on turvata terveydenhuollon kapasiteetin ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyys. Sisärajavallontaa olisi välttämätöntä edelleen jatkaa päätöksessä kuvatussa laajuudessa 30 vuorokautta 14.7.2020 asti.

Päätöksen sisällölliset muutokset

Edellä kuvatun lähialueiden tartuntatautilannearvion ja komission antamien suunta-aviivien perusteella sekä yhteiskunnan toimivuuden tukemiseksi esitetään, että sisärajavallonnasta luovuttaisiin eräiltä osin. Lisäksi kaikki lentokentät avattaisiin henkilöliikenteelle huomioiden sisärajaliikennettä koskevat matkustusrajoitukset.

Sisärajavalvonta poistettaisiin Suomen ja Norjan, Tanskan, Islannin, Viron, Latvian ja Liettuan välisestä liikenteestä sekä Schengen-maiden välisestä huvialusliikenteestä. Muutokset vastaisivat Schengenin rajasäännöstön edellytystä sisärajavalvonnan ehdottomasta välttämättömyydestä vaaran vakavuuteen suhteutettuna. Sisärajavalvonnasta Schengen-maiden välisessä huvialusliikenteessä luovuttaisiin, koska huviveneilyyn liittyvän epidemiologisen riskin arvioidaan olevan pieni. Huviveneilyn valvonta vaatii myös runsaasti resursseja.

Koska sisärajavalvonta poistuisi kokonaan Suomen ja Norjan, Tanskan, Islannin, Viron, Latvian ja Liettuan välisestä liikenteestä, liikenne Suomen ja näiden maiden välillä olisi rajavalvonnan näkökulmasta rajoituksitta mahdollista kaikilla Suomen lentoasemilla ja kaikissa satamissa, edellyttäen, että liikennepaikka on tällaiselle liikenteelle avoinna. Samoin Suomen ja Norjan välisellä maarajalla rajan voisi ylittää kaikkialta ilman, että henkilöihin kohdistettaisiin rajatarkastuksia. Vastaavasti Schengen-maiden välinen huvialusliikenne olisi rajavalvonnan näkökulmasta rajoituksetta mahdollista, eikä huviveneillä olisi velvollisuutta saapua rajatarkastukseen.

Sisärajavalvonta olisi edelleen palautettuna muiden kuin edellä mainittujen Schengen-maiden ja Suomen välisessä liikenteessä. Kuten nykyisinkin, valvonta voitaisiin kuitenkin kohdentaa riskiarvioiden perusteella valittuihin kohteisiin.

Sisärajavalvonnan tarvetta ja laajuutta arvioidaan säännöllisesti epidemiologisen tilanteen perustella. Tavoitteena on mahdollistaa rajoitukseton matkustaminen Ruotsista Suomeen niin nopeasti kuin epidemiologinen tilanne sen sallii. Suomen kahdenvälisessä yhteistyössä Ruotsilla on erityisasema. Läheiset ystävyys- ja kauppasuhteet ovat tärkeitä Suomelle, ja Ruotsi on Suomen tärkein vientimaa. Ruotsin kanssa käydään jatkuvaa vuoropuhelua rajaliikenteen rajoitusten poistamisesta. Ruotsin osalta tilannetta tarkastellaan kahden viikon välein ja seurataan myös tiivisti muiden Pohjoismaiden ratkaisuja Ruotsin osalta. Tämän pohjalta voidaan jatkossa tehdä lievennyksiä matkustusrajoituksiin tai poistaa rajoitukset kokonaan.

Käytännön toimenpiteet

Rajavartiolaitoksen ohjeistuksella täsmennettäisiin päätöksessä tarkoitetun henkilöliikenteen ja erityisesti siihen kuuluvan välttämättömän liikenteen sisältöä. Rajanylityksen välttämättömyys arvioitaisiin tapauskohtaisesti saadun selvityksen perusteella. Ohjeistusta tarkennettaisiin tarpeen mukaan. Päätöksessä tarkoitettulla henkilöliikenteellä tarkoitettaisiin erityisesti seuraavaa:

Paluuliikenne Suomeen

- Suomen kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä
- Suomessa asuvat EU- ja Schengen-valtioiden kansalaiset sekä heidän perheenjäsenensä
- oleskeluluvalla Suomessa oleskelevat kolmannen maan kansalaiset

Paluuliikenne muihin EU- ja Schengen-valtioihin tai niiden kautta

- muiden EU- ja Schengen-valtioiden kansalaiset sekä heidän perheenjäsenensä

- oleskeluluvalla toisessa EU- tai Schengen-valtiossa asuvat kolmannen maan kansalaiset

Työmatkaliikenne ja muu välttämätön liikenne

- työsuhteeseen tai toimeksiantoon perustuva työmatkaliikenne
- diplomaatit, kansainvälisten organisaatioiden henkilöstö, sotilashenkilöstö ja avustusjärjestöjen henkilöstö työtehtävissään
- Suomessa opiskelevat henkilöt
- Suomen oleskeluluvalla matkustavat henkilöt sekä oleskeluoikeutensa rekisteröineet EU- ja Schengen-valtioiden kansalaiset
- perheasioissa matkustavat henkilöt (esimerkiksi lähiomaisen tapaaminen, seurustelusuhde, hautajaiset, häät, sairaustapaukset)
- kansainvälistä suojelua tarvitsevat tai muutoin humanitaarisista syistä matkustavat henkilöt
- muu välttämätön ja perusteltu liikenne (esimerkiksi välttämättömät henkilökohdalliset syyt, ulkomaisten tiedotusvälineiden edustajat, kiinteistö, asunto tai vapaaajan asunto Suomessa)

Maahan saapuvien tulisi noudattaa terveysturvaviranomaisten antamia ohjeita.

Vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Sisärajalvannon palauttamisen jatkaminen 30 vuorokautta päätöksessä ehdotetussa laajuudessa aiheuttaisi Rajavartiolaitokselle arviolta 950 000 euron ylimääräiset kustannukset. Kustannukset tulisi kattaa lisämäärärahalla Rajavartiolaitoksen toimintamomentille.

Sisärajalvannon palauttamisesta voi aiheutua ylimääräisiä kustannuksia myös poliisille ja Tullille. Poliisin ja Tullin osallistumisen kustannukset lasketaan ja kohdennetaan lisätalousarviosta erikseen, kun Rajavartiolaitoksen tueksi tarvittavan tuen tarve selviää.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Päätös mahdollistaisi Rajavartiolaitoksen henkilövoimavarojen osittaisen palauttamisen ulkorajojen valvontaan ja muihin Rajavartiolaitoksen lakisääteisiin tehtäviin, kuten kesäkauden myötä lisääntyviin merellisiin turvallisuustehtäviin.

Poliisi ja Tulli osallistuisivat sisärajalvannon palauttamiseen erikseen sovittavalla tavalla. Sisärajalvannon osittainen jatkaminen voi johtaa poliisin ja Tullin osalta uudelleenjärjestelyihin ja suorituskykyvaikutuksiin.

Vaikutukset rajanylittäjiin

Siltä osin kuin sisärajavaltvonta on palautettu, sisärajan ylittäjien on käytettävä päätöksessä mainittuja rajanylityspaikkoja. Muualta rajan ylittäminen ei ole sallittua ilman rajanylityslupaa.

Päätös ei merkitse muutosta velvollisuuteen, jonka mukaan maasta poistuttaessa Suomen kansalaisella tulee olla hallussaan vaadittava matkustusasiakirja. Pohjoismaiden kansalaiselle (Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska ja Islanti) riittää Pohjoismaiden välisessä liikenteessä se, että henkilö kykenee jollakin tavoin osoittamaan henkilöllisyytensä.

Ulkomaalaisen maahantulon edellytyksistä säädetään Schengenin rajasäännösten 6 artiklassa ja ulkomaalaislain (301/2004) 11, 155, 155 a, 156, 156 a, 157 §:ssä. Jos rajanylityspaikalle saapuu henkilö, joka ei täytä säädettyjä maahantulon edellytyksiä, hänen maahanpääsyä voidaan estää voimassa olevan lainsäädännön mukaisin perustein.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Sisärajavaltvonnalla on huomattavia vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja ihmisten elämään. Sisärajavaltvonnan osittainen poistaminen tukisi tavoitteita varmistaa yhteiskunnan toimivuus ja palauttaa asteittain Schengen-alueen vapaa liikkuvuus komission suosittamalla tavalla.

Asian valmistelu

Päätösesitys on valmisteltu virkatyönä sisäministeriössä. Valmistelun aikana on saatu sosiaali- ja terveysministeriön, ulkoministeriön ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen näkemykset. Asia on käsitelty kirjallisesti poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen valtakunnallisessa PTR-johtoryhmässä.

Tiedottaminen

Sisäministeriö on valmistautunut tiedottamaan päätöksestä välittömästi kaikille tarvittaville tahoille sen mukaan kuin Schengenin rajasäännösten 27 artiklassa edellytetään.